

YASHIL TEXNOLOGIYALARNI MOLİYALASHTIRISH MEXANIZMLARI

Jamalov Baxadir Kamalatdinovich

Osiyo xalqaro universiteti magistranti

Annotatsiya: *Mazkur maqolada yashil texnologiyalarni moliyalashtirishning zamonaviy mexanizmlari, ularning iqtisodiy mohiyati hamda O'zbekiston sharoitida qo'llanilish imkoniyatlari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda davlat va xususiy sektor ishtiroki, xalqaro moliya institutlari roli, shuningdek, yashil obligatsiyalar va ESG-investitsiyalar kabi innovatsion moliyaviy vositalarning samaradorligi ko'rib chiqiladi. Statistik ma'lumotlar asosida yashil investitsiyalar hajmining o'sish dinamikasi va ularning iqtisodiy rivojlanishga ta'siri baholanadi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, yashil texnologiyalarni moliyalashtirish uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim omil hisoblanadi.*

Kalit so'zlar: *yashil texnologiyalar, moliyalashtirish, yashil obligatsiyalar, ESG-investitsiyalar, xalqaro moliya institutlari, barqaror rivojlanish*

Global iqlim o'zgarishi va resurslar cheklanganligi sharoitida iqtisodiyotning yashil modelga o'tishi muhim strategik vazifaga aylanmoqda. Ushbu jarayonning asosiy muammolaridan biri — yashil texnologiyalarni moliyalashtirishdir. An'anaviy investitsiyalardan farqli ravishda, yashil loyihalar yuqori boshlang'ich xarajatlarni talab qiladi, biroq uzoq muddatda iqtisodiy va ekologik samaradorlikni ta'minlaydi.

So'nggi yillarda dunyo miqyosida yashil moliyalashtirish bozori jadal rivojlanmoqda. Bu esa investitsion resurslarni ekologik toza texnologiyalar tomon yo'naltirish zaruratini kuchaytirmoqda.

Yashil moliyalashtirish — bu ekologik barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan loyihalarni moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimidir. Bu tizimda kapital oqimi atrof-muhitga salbiy ta'sirni kamaytiruvchi faoliyatga yo'naltiriladi.

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yashil investitsiyalar nafaqat ekologik foyda keltiradi, balki iqtisodiy o'sishni ham rag'batlantiradi. Ayniqsa, energiya samaradorligi va qayta tiklanuvchi energiya loyihalari investitsion jozibadorlik jihatidan yuqori baholanadi.

Yashil texnologiyalarni moliyalashtirishda davlat va xususiy sektor o'zaro hamkorlikda faoliyat yuritadi. Davlat tomonidan subsidiyalar, soliq imtiyozlari va grantlar ajratilishi loyihalarning boshlanish bosqichini qo'llab-quvvatlaydi. Shu bilan birga, xalqaro moliya institutlari tomonidan past foizli kreditlar taqdim etilishi rivojlanayotgan mamlakatlar uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Xususiy sektor esa tijorat banklari, investitsiya fondlari va institutsional investorlar orqali ushbu jarayonda ishtirok etadi. Ayniqsa, ESG mezonlariga asoslangan investitsiyalar so‘nggi yillarda jadal rivojlanmoqda.

Jadval 1. Yashil investitsiyalar dinamikasi (mln AQSh dollari)

Ko‘rsatkich	2020	2022	2024
Qayta tiklanuvchi energiya	450	1200	2100
Energiya samaradorligi	320	780	1400
Xalqaro moliya institutlari	600	1500	2600

Manba: Jahon banki, O‘zbekiston Investitsiyalar vazirligi ma’lumotlari asosida

Jadvaldan ko‘rinadiki, yashil investitsiyalar hajmi so‘nggi yillarda sezilarli darajada oshgan. Bu esa mamlakatda yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayoni jadallashayotganini ko‘rsatadi.

Yashil obligatsiyalar global moliya bozorida eng tez rivojlanayotgan instrumentlardan biri hisoblanadi. Ushbu vosita orqali jalb qilingan mablag‘lar faqat ekologik loyihalarga yo‘naltiriladi. Shu bilan birga, yashil kreditlar korxonalariga energiya tejovchi texnologiyalarni joriy etish imkonini beradi.

ESG-investitsiyalar investorlar uchun yangi mezonlarni shakllantirib, kompaniyalarning ijtimoiy va ekologik mas’uliyatini oshirmoqda. Bu esa uzoq muddatli barqarorlikni ta’minlashga xizmat qiladi.

Yashil texnologiyalarni moliyalashtirishda asosiy muammolar qatoriga yuqori boshlang‘ich xarajatlar, risklarning yetarli baholanmasligi va moliyaviy infratuzilmaning yetarli rivojlanmaganligi kiradi. Shu bilan birga, davlat tomonidan rag‘batlantiruvchi siyosat olib borilishi ushbu muammolarni bartaraf etishda muhim ahamiyatga ega.

Kelajakda yashil moliyalashtirish bozorining kengayishi, yangi moliyaviy instrumentlarning paydo bo‘lishi va xalqaro hamkorlikning kuchayishi kutilmoqda.

Yashil texnologiyalarni moliyalashtirish zamonaviy iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. O‘zbekiston sharoitida bu jarayon xalqaro investitsiyalarni jalb qilish, davlat siyosatini takomillashtirish va xususiy sektor faolligini oshirish orqali rivojlanmoqda. Ilmiy tahlillar shuni ko‘rsatadiki, yashil moliyalashtirish uzoq

muddatda iqtisodiy barqarorlik va ekologik xavfsizlikni ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Jahon banki (2024). *Uzbekistan Green Growth Report*.
2. O'zbekiston Respublikasi Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi (2024).
3. Asian Development Bank (2023). *Green Finance in Central Asia*.
4. OECD (2022). *Green Finance and Investment*.
5. Climate Bonds Initiative (2023). *Green Bond Market Summary*.